

International Science Group

ISG-KONF.COM

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE
"MULTIDISCIPLINARY ACADEMIC NOTES. SCIENCE
RESEARCH AND PRACTICE"**

**Madrid, Spain
April 19 - 22, 2022**

ISBN 979-8-88526-751-9

DOI 10.46299/ISG.2022.1.15

MULTIDISCIPLINARY ACADEMIC NOTES. SCIENCE RESEARCH AND PRACTICE

Proceedings of the XV International Scientific and Practical Conference

Madrid, Spain
April 19 – 22, 2022

111.	Коляда-Березовська Т. ПЕРЕКЛАД ЯК РЕТРАНСЛЯЦІЯ СМИСЛІВ: ІНТЕНСІОНАЛЬНИЙ ЗРІЗ	501
112.	Папіш В.А. УКРАЇНСЬКА МОВНА ОСОБИСТІТЬ У ЛІНГВОПЕРСОНОЛОГІЙНОМУ ВИМІРІ	505
PHILOSOPHICAL SCIENCES		
113.	Карабукаев К., Асанов Ж. ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ МИРОВОЗЗРЕНИЯ -КАК КОМПОНЕНТ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ ОБЩЕСТВА (НА ПРИМЕРЕ КЫРГЫЗСКОГО НАРОДА)	509
114.	Лисакова І.В. ПРОЦЕСИ САМООРГАНІЗАЦІЇ В КРЕАТИВНИХ ТА КУЛЬТУРНИХ ІНДУСТРИЯХ	513
115.	Матіяш Д.О. ЗВ'ЯЗОК МІЖ РЕЛІГІЄЮ ТА НАУКОЮ: ФІЛОСОФСЬКЕ БАЧЕННЯ	517
PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES		
116.	Паткін Є.Д. ДОСЛІДЖЕННЯ БЕЗАРБИТРАЖНОСТІ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	520
117.	Соболев В.В., Куливар В.В., Дараган Т.В. ТЕХНИЧЕСКИЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСНОВНЫХ ЭЛЕМЕНТОВ ОПТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ ИНИЦИИРОВАНИЯ ЗАРЯДОВ СВЕТОЧУВСТВИТЕЛЬНИХ ВЗРІВЧАТИХ КОМПОЗИТОВ	524
POLITICAL SCIENCE		
118.	Hissa-Ivanovych O. SOCIO-POLITICAL PROCESSES IN THE ERA OF THE FOURTH INDUSTRIAL REVOLUTION	530
119.	Єремєєва І.А. НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНТЕРЕС ТА СИЛА ДЕРЖАВИ В ПРАКТИЦІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН	534

УКРАЇНСЬКА МОВНА ОСОБИСТІТЬ У ЛІНГВОПЕРСОНОЛОГІЙНОМУ ВИМІРІ

Папіш Віталія Андріївна

канд. філол. наук, доцент,
докторант Донецького національного університету імені Василя Стуса

У статті подано різні тлумачення поняття «мовна особистість»; окреслено нові аспекти розуміння цього феномена, запропоновані українськими мовознавцями; розглянуто чинники формування мовної особистості у фокусі лінгвоперсонології.

Ключові слова: мовна особистість, лінгвоперсонологія, формування мовної особистості.

Сьогодні багато науковців займається вивченням мовної особистості. Існує безліч праць, спрямованих на розширення традиційних уявлень про цей феномен. *Мета* нашої наукової розвідки – узагальнити різні погляди на мовну особистість з вирізненням нових ідей українських мовознавців.

Юрій Караулов наголошував, що *мовна особистість* (далі – МО) – це сукупність здібностей і характеристик людини, які зумовлюють створення нею текстів (Караулов 1987). Зазвичай під час розгляду теорії МО дотримуються прагматичного підходу. Зокрема, Георгій Богін трактує поняття МО так: це людина, яку необхідно розглядати з огляду на її спроможність здійснювати мовленнєві вчинки, створювати й сприймати витвори мовлення (Богін 1986). Володимир Карасик зазначає, що носієм мовної свідомості є МО і визначає її як людину, яка існує в мовному просторі – у спілкуванні, стереотипах поведінки, зафіксованих у мові, значеннях мовних одиниць і змісті текстів (Карасик 2004).

Лінгвоперсонологія – новий напрям лінгвістичних досліджень, присвячених чинникам формування, становлення і розвитку МО. Зараз його більше поглиблюють українські мовознавці, які пропонують свої дефініції терміна МО. Так, Флорій Бацевич вважає, що мовна особистість – це «індивід, який володіє сукупністю здібностей і характеристик, які зумовлюють створення й сприйняття ним текстів, що вирізняються рівнем структурно-мовної складності та глибиною й точністю відображення дійсності» (Бацевич 2009, с. 212). Любов Мацько підтверджує, що це «узагальнений образ носія мовної свідомості, національної мовної картини світу, мовних знань, умінь і навичок, мовних здатностей і здібностей, мовної культури і смаку, мовних традицій і мовної моди» (Мацько 2006, с. 3). Марія Пентилюк розглядає МО як особистість «яка вільно й легко висловлюється з різноманітних питань, виявляє високий рівень культури спілкування, дбає про якість свого мовлення та його вдосконалення» (Пентилюк 2011, с. 80). Любов Струганець вважає, що «мовна особистість – мовець, який досконало знає мову, усвідомлено творчо володіє нею, сприймає мову в контексті національної культури як духовну серцевину її, користується мовою як органічним засобом самотворення, самоствердження й самовираження, розвитку

своїх інтелектуальних та емоційно-вольових можливостей та як засобом соціалізації особи в даному суспільстві» (Струганець 2000, с. 38). Узагальнене трактування МО дає Тетяна Космеда: «мовна особистість – це складний понятійний конструкт, який в науковій лінгвістичній літературі розглядають як узагальнений багаторівневий образ репрезентанта відповідної ментально-культурно-комунікативної мовної спільноти. Особистість, зокрема мовна, формується в конкретному соціальному, етнічному і мовно-культурному середовищі, асимілюючи з допомогою мови його різноманітний досвід» (Космеда 2009, с. 130).

Аналіз статей з проблематики МО, показав, що формування МО відбувається за допомогою двох основних чинників: (1) об'єктивного й (2) суб'єктивного.

Об'єктивні чинники залежать від: а) стану мови, її внормованості та наступних кодифікацій, рівня розвитку й досконалості її підсистем, стилістичної диференціації, тобто від придатності мови з урахуванням мовної картини світу окремої особистості і мовної картини світу народу загалом для забезпечення всіх мовних потреб громадян; б) сприятливості мови для життя й розвитку відповідно до наявних суспільно-політичних ситуацій; в) традицій суспільного використання мови; г) можливостей повноцінного функціонування мови в усіх сферах життя: 1) державницькій, 2) політичній, 3) правовій, 4) економічній, 5) науковій, 6) освітній, 7) культурно-мистецькій, 8) творчій, 9) виробничій, 10) побутовій та ін. (див. про це: Гриджук 2016).

Якщо розмірковувати про українську мову, то всі ці чинники наявні, хоч, звісно, українська мова тривалий час зазнавала утиску й не всі її стилі мали змогу повноцінно розвиватися.

Суб'єктивні чинники передбачають: а) здатність мовця здобувати мовну освіту й досконало володіти мовою; б) мовне виховання; в) моральну потребу креативно вдосконалювати й виражати свою особистість у мові; г) розуміння мовних обов'язків громадянина та їх виконання; д) активне ставлення до мови, належний рівень мовної культури (див. про це: Гриджук 2016).

Якщо зазначене спроектувати на українську мову, то суб'єктивні чинники ще не всі сформувалися. Українська мова ще не має доброї традиції функціонування на всій її території України з урахуванням усіх суспільних сфер життя, хоча для цього створена відповідна правова база. Очевидно, питання становлення мовної особистості в проєкції на українську національну літературну мову ще потребуватиме вивчення.

Яка ж структура мовної особистості і як її можна удосконалити? На думку Ю. Караулова, МО характеризують **три основних рівні**:

- *вербально-семантичний* (нульовий) – знання усіх лексем, граматичних форм і їх взаємодію;
- *лінгвокогнітивний* (перший, інтелектуальний) – формування картини світу, для цього рівня характерна інтелектуальна сфера особистості;
- *мотиваційно-прагматичний* (другий) – інтереси, мотиви, установки МО (Караулов 1987).

Термінологічний словник А. Загнітка як один з найновіших словників лінгвістичних термінів пропонує дуже розлогу енциклопедичну інтерпретацію

терміна мовна особистість, порівняймо: «**Особистість мовна** – мовець, тип комуніканта, конкретна особистість, що досконало знає мову, усвідомлено і творчо володіє нею, сприймає мову в контексті національної ментальності й культури як їхнє духовне осердя, вживає мову як невід’ємний елемент самотворення, самопізнання, самоствердження й самовияву, розвитку та вдосконалення власних інтелектуально-розумових та емоційно-рольових, експресивно-почуттєвих можливостей і як найнеобхідніший засіб соціалізації особистості в людському суспільстві (...). В аспекті теорії моделі мовної особистості (...) О[собистість] м[овну] розглядають як сукупність здібностей і характеристик людини, що зумовлюють продукування й розуміння особистістю текстів, що різняться між собою: 1) ступенем мовно-структурної складності; 2) глибиною, послідовністю і точністю вияву дійсності; 3) комунікативною настановою; 4) естетичним навантаженням; 5) психологічним ефектом тощо. О[собистість] м[овна] – це поєднання в особі мовця: а) мовної компетенції, б) прагнення до творчого самовияву, в) вільного, автоматичного здійснення усебічної мовленнєвої діяльності. О[собистість] м[овна] свідомо й відповідально ставиться до своєї мовної практики, є виявом соціально-корпоративного, суспільно-культурного, територіально-регіонального середовища, традицій виховання. Вербальне мистецтво (подібно до інших мистецтв /малярство, музика тощо/, але водночас є іншим) поєднує й акумулює всі зорові, слухові, дотикові відчуття у слові як специфічному синкретичному знакові. (...) Це уможливило диференціацію трьох ярусів структурного вияву мовної особистості: 1) **нульовомовної** особистості: нульового – вербально-семантичного лексикону мовної особистості з відповідним фондом лексичних та граматичних засобів, які особисто використовує мовець під час створення тих чи тих текстів (дискурс мовної особистості, що охоплює різножанрові й різностильові комунікативні одиниці). 2) **лінгвокогнітивного тезаурусу** мовної особистості – простежуване бачення об’єктивного світу (система знань про світ). На цьому рівні значущими постають інтелектуальні характеристики, притаманні картині світу особистості (тезаурусові особистості). Інтелект, послідовно виявлюваний у мові, його легко проаналізувати через мову. Цей рівень інколи називають **інтелектуальним**. (...) 3) **мотиваційного** (ярусу діяльній комунікації мовної особистості), що виявляє особистісний прагматикон (система стратегій, тактик, намірів, мотивів, настанов, життєвих домінант) (...)» (Загнітко, т. 2, с. 345–346).

Одним із малодосліджених напрямів є проблема впливу однієї мовної особистості на іншу. Тетяна Космеда наголошує, що в сучасній прагматично налаштованій науковій парадигмі усталеним є твердження, що кожна окрема мовна особистість не може так вплинути на іншу МО, щоб повністю перенести свої знання про світ, конкретну культуру в її свідомість. «Можна лише активізувати такі знання у свідомості слухача чи читача: активізувати тією мірою, якою дає змогу це зробити індивідуальна мовна картина світу відповідного реципієнта, його образ світу, лінгво- й соціокультурна компетенція, ментальність. У цьому зв’язку цікавим видається осмислення феномену мовної пам’яті, що базується на поняттях прецедентності та інтертекстуальності» (Космеда, Олексенко, Павлова, 2019, с. 39).

Отже, у реаліях сьогодення МО продовжує вивчатися вченими. Українські мовознавці розширюють уявлення про цей феномен, удосконалюючи словникові дефініції, поглиблюючи відповідні енциклопедичні відомості, звертаючи більшу увагу на національно культурний фактор. В умовах національного поступу виокремлення україномовної свідомої МО є першочерговим завданням, у цьому і вбачаємо перспективу досліджень.

Список використаної літератури

Бацевич, Флорій. *Основи комунікативної лінгвістики: підручник*. Київ, вид.-во Академія, 2009.

Богин, Георгій. *Модель языковой личности в ее отношении к разновидностям текстов, автореф. дис. ... докт. филол. наук*, Калинин, изд.-во КГУ, 1986.

Гриджук, Оксана. Мовна особистість як актуальний об'єкт дослідження в сучасній лінгводидактиці. *Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology*, IV(42), Issue: 87, 2016. P. 24–27.

Загнітко, А. *Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: У 4-ох томах*, 2012, т.2. Донецький національний університет.

Карасик, Владимир. *Языковой круг: личность, концепты, дискурс*. Москва, изд.-во Гнозис, 2004.

Караулов, Юрий. *Русский язык и языковая личность*. М.: Наука, 1987.

Космеда, Тетяна. Мовна спроможність, комунікативна компетенція, мовна особистість як проблемні питання сучасного українського мовознавства. *Лінгвістична палітра : зб. наук. пр. з актуальних проблем лінгвістики / за заг. ред. Л.А. Лисиченко*. Х., 2009, с. 129–140.

Космеда Тетяна, Олексенко Олена, Павлова Інна. *Семантика й прагматика дискурсивного слова та його потенціал для діагностики психотипу мовної особистості: актуальний опис*, за наук ред. Т. Космеди, Харків, вид.-во Харківського істор.-філол. товариство, 2019.

Мацько, Любов. Аспекти мовної особистості у перспекції педагогічного дискурсу. *Дивослово*, № 7, 2006, с. 2–4.

Пентилюк, Марія. *Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики*, зб. статей. Київ, вид.-во Ленвіт, 2011.

Струганець, Любов. *Культура мови. Словник термінів*. Тернопіль, вид.-во Навчальна книга Богдан, 2000.

Multidisciplinary academic notes. Science research and practice

Scientific publications

Proceedings of the XV International Scientific and Practical Conference
«Multidisciplinary academic notes. Science research and practices»,
Madrid, Spain. 712 p.
(April 19 – 22, 2022)

UDC 01.1

ISBN – 979-8-88526-751-9

DOI – 10.46299/ISG.2022.1.15

Text Copyright © 2022 by the International Science Group (isg-konf.com).

Illustrations © 2022 by the International Science Group.

Cover design: International Science Group (isg-konf.com)©

Cover art: International Science Group (isg-konf.com)©

All rights reserved. Printed in the United States of America.

No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher.

The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required. Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighboring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

The recommended citation for this publication is: Tulainova O., Sedak A. The concept of personal space in landscape architecture: methods of landscape-planning organization // Multidisciplinary academic notes. Science research and practices. Proceedings of the XV International Scientific and Practical Conference. Madrid, Spain. 2022. Pp. 44-53.

URL: <https://isg-konf.com/multidisciplinary-academic-notes-science-research-and-practice/>